

SZIRMAI KÁROLY:

„Isten vele, Zorića!”

A vállalati osztályban két év óta egyre kevesebb lett a munka, s egyre több az ölbetett-kezes tétlenkedés. Az észszerű egyszerűsítés mind több sallangot hajigált ki, s mind több bürokratikus csökevényt ítelt halálra. Megszűntek az agytröszt-kitalálta bonyolult munkák, megszűntek a szükségtelenül halmozott jelentések. Minden letisztult, leegyszerűsödött, s míg régebben heten is alig tudták ellátni a sokféle teendőt, az utolsó hónapokban ketten is játszva el tudták végezni. A rajzolóra meg éppen nem volt szükség. A különféle grafikonok helyett utóbb csak mozi- vagy versenyplakátokat festett, étlapot rajzolt, gyász-szalagokat pingált. Minden tevékenysége ilyen haszontalan pepecsélésben merült ki.

Csikorgó unalomban teltek a napok. Mindegyik világosan érezte, hogy ez nem mehet így soká, előbb-utóbb történnie kell valaminek. Az enyészet bomlasztó hangulata nyomasztóan úszott a levegőben.

S egyik nap valaki csakugyan azzal a hírrel állított be, hogy a hasonló osztályokat rövidesen megszüntetik. Egy-két vállalat már meg is kezdte beolvasztásukat. Ugyanaz állította, hogy nemsokára az ő osztályukra is sor kerül. Magas, katonás, feketeüstökű főnökük, néhány nappal később, szintén megerősítette a hírt. Ő már új beosztását is tudta.

— S velünk mi lesz? — kérdezte puha hangján a mindig álmos, gyönyörű barnaszemű Mária.

— Nem tudom, néptársnőm — válaszolta megszokott rövidségével a közjük telepedő főnök.

— Mit gondol mégis? Elbocsájtanak? — puhatolta.

— Megeshetik, bár nem hiszem.

— S meddig maradunk még itt? — firtatta tovább.

— Két hónapig. Az átszervezést addig végre kell hajtani — válaszolta főnökük, hosszú ujjjaival szórakozottan dobolva az asztalon.

— Szóval még két hónap az élet — mondta, könyökére támasztott fejével, elgondolkozva, a szőrösarcú rajzoló.

— Nem sok — jegyezte meg Mária. — Azután szedhetjük, Jancsi, a sátorfánkat.

— Csak azt nem értem, miért kellett akkor erre a rövid időre ide hurcolkodnunk — válaszolta Jancsi. — Igazán maradhattunk volna odalenn is.

— Bizonyára azért, mert Gyákovics igazgató mindezt már akkor is tudta. — De mit vagy annyira oda? Én négy év alatt már hatszor hurcolkodtam. Földszintről emeletre, emeletről földszintre, földszintről emeletre. Már azt sem tudom, hány irodában dolgoztam. Még meg se melegedtem, s már ismét szedhetem betyárbútoromat. Nincs még egy osz-

tály, mely annyit vándorolt volna, mint a miénk, s mely annyi átalakuláson ment volna át. (Gúnyos ajkbiggyesztéssel): A valamikori „elit-osztály!“.

— Ahová, altiszten kívül, akármilyen közönséges halandó be se léphetett — toldotta meg Jancsi. — Különösen a második szobába, a szentek-szentélyébe, ahol Gyiszó, az egykori másodfőnök kotlott, sörényében turkálva, nagykomolyan, Főnix-tojásán. Néha percekig kellett kopogtatni, míg valaki nagykegyesen ajtót nyitott. — Csodaelőkelőek voltak, Mária!

— Még azt se! — válaszolta amaz.

— Képzeld, družé šefe, — folytatta Jancsi — külön lakosztályt kaptak. Kőművesek, ácsok, asztalosok, szobafestők hónapokig dolgoztak, hogy az emelet első részét átalakítsák a számukra, s légmentesen elzárják tőlünk.

— Vagy-vagy — humorizált Mária.

— S ha látta volna, hogy Gyiszó mily fontoskodást vitt végbe a borítékok s az ajtó napi lepecsételésével! Mintha a titkaira kíváncsi nem vehetett volna nyomatot.

— Sajnos, még most is itt a helye a rossz, csurgós pecsétviasznak — mutatta oda formás, hófehér kezét Mária a főnökének. — Gledajte družé šefe!

— Vidim. — Sirota Marija! — bólogatott mosolyogva amaz.

— Borne sirota — bólogatott vissza ugyanúgy Mária. — Akaratom ellenére kerültem az osztályba, ahol csupa olyasmit gyömöszöltem a fejembe, ami már nem kell, s most mehetek.

— Talán mégse — nyugtatta kedélyes mosollyal a főnöke.

— Azért kínlódtam azokkal a bűdös, nagy, hosszú könyvekkel — mutatott Mária duzzogva a nyitva álló szekrénybe —, hogy most még a kutya se nézzen rájuk... (Felkönyökölve és nagyot sóhajtv.) Mennyi mindenféle haszontalan munkát is végeztünk!...

— De mennyit, amire most nincs szükség. Ahogy tulajdonképen akkor se volt. Ám így van ez rendjén. Ez a fejlődés útja. Ami korhadt vagy felesleges, pusztuljon!

— Szép, de minket nem vigasztal!

— Majd megvigasztalódik, ha a fejlődés, mely pillanatra letette, újra felkapja s magával viszi — válaszolta meggyőződéssel a főnöke.

— Szóval becsukhatjuk a boltot — mondta Jancsi.

— De mennyire be! S két hónap múlva lakatot is tehetünk ajtajára. Bár nem kíváncsi arra már senki. Ami az egészből megmarad: az eredmények összefoglaló, módszeres csoportosítása. Azt Fehér kollégánk egyedül is elvégezheti. Sőt azt is meg kell toldania, mert nem futja egész hónapra. Te pedig, Jancsi, nyugodj bele, hogy így van. Mert amit végeztünk, túlnyomóan élőkódés volt. Mások kaptarát, mások termését dézsmáltuk. Ennek a parazitizmusnak azonban most vége!

— Hallod, Jancsi, ez főképpen neked szól — mondta Mária. — Vége a plakátrajzoló semmittevésnek!

— Meg a hatvanperces vagy dupla tízóraiaknak — vágott vissza amaz.

— Nincs igazad, én evés közben is dolgoztam.

— Tudjuk...

— Ugyan hagyjátok már abba ezt az értelmetlen incselkedést — szakította őket félbe Fehér. — Mindjárt tíz óra, minden pillanatban jelentkezhetik Beográd, s Jancsi még össze se állította adatait. Gyerünk, fogj hozzá, s add ide!

Jancsi tehát nekiült körmölni: összeadni, kivonni, szorozni, osztani, százalékot kiszámítani. S alighogy elkészült, már cseppet is a telefon.

Fehér átsietett az interurbán-készülékhez, felvette a kagylót s behallgatózott.

— Ovde Generalna... jelentkezett a hangok zagyva zürvarából egy kellemesen fátyolozott, női hang.

— Maga az, Zorica? — kérdezte Fehér.

— Én vagyok. Kérem a jelentést.

— Adom — válaszolta Fehér, és sietve bediktálta az előző napi adatokat, hogy néhány szót válthasson a leánnyal, akiről csak annyit tudott, hogy széke és szép, de akit még sohasem látott, bár már harmadik éve diktálta neki a jelentéseket. Eleinte bonyolult rejtjel alatt, később egyszerű számokkal.

— Tudja, mi újság, Zorica? — Már nem sokáig beszélgethetünk egymással. Megszűnünk... Úgy halljuk, önök közül is alig marad valaki. Igaz ez a hír?

— Még nem tudjuk, hogy lesz.

— Pedig úgy szerettem volna megismerni. Mária is mesélte, milyen kedves és szép.

— Hát miért nem jött el? Hányszor mondta, ígérte. Vártam...

De a beszélgetést hirtelen félbeszakították, mert letelt a megengedett idő, s a vonal másoknak kellett.

Fehér letette a kagylót és elgondolkozott. Mindig készülődött erre a látogatásra, de sohasem ment el. Valami veleszületett restség mindig visszatartotta. Pedig úgy vágyott, hogy Zoricát személyesen is megismerje. Csakugyan olyan-e, amilyennek hangján keresztül elképzelte? Mert hangja mindig mást fejezett ki. Egyszer finoman erélyes volt, máskor nyugodtan tárgyilagos, ismét máskor elgondolkodó, néha álmatag, olykor szomorúsággal fátyolozott, panasszal csendülő vagy asszonyos melegséggel simogató. Mindig más és más, sohasem egyforma, gazdag változataival folyton újabb és újabb meglepetéseket tartogató.

Mennyire hiányozni fog neki ez a hang — gondolta, mikor vissza-telepedett asztalához, hogy folytassa munkáját, melynek holnap talán szintén nem lesz értelme. Mennyivel jobban szeretett volna egy állandó, s nem átmeneti tevékenységet, ahol érezze, hogy szükség van rá, s ahol, amit végez, olyan, mint, egy elkészült útdarab, mely holnap-holnapután folytatását várja. Itt azonban összeverődtek egy ócska, bizonytalan hajón, melynek eresztékei aggasztóan recsegnek, hogy jó lenne mielőbb partot érni. De vajjon eljut-e mindenki oda, nem nyeli-e el közben a tenger? Nem csoda hát, ha a hír vétele óta a hangulat nyomasztóvá vált.

Hollószárnycsapásokkal húztak el felettük a napok, s a hetek szinte egymás kezébe adták az ajtókilincset. Egyre inkább áthatotta őket az érzés, hogy amit tesznek-vesznek: erőtlen tengés-lengés, utolsó kerékfordulat. S bár nyíltan nem mondták, legjobban szeretett volna mindenki új beosztásban dolgozni. Az iroda elvesztette korábbi otthonos, marasztaló melegségét, s a szétzüllöttség érzése mindjobban elhatalma-

sodott. Fehér is alig várta, hogy szabaduljon az elterpeszkedő felfordulástól. Szinte megkönnyebbülten közölte hát Zoricával egyik nap, hogy egyedül maradt.

— Meddig fogunk még egymással beszélgetni? — kérdezte.

— Egy ideig még feltétlenül — válaszolta amaz meggyőződéssel.

— S azután?

— Nem tudom — halkult suttogóra Zorica hangja.

Így váltottak naponta a jelentés után mindig néhány szót, a hosszantartó búcsúzkodásban mind közelebb kerülve egymáshoz.

Nyugtalanul számolgatták a heteket, napokat. Fehér egyik délelőtt örömmel hallotta, hogy Zoricáék még maradnak.

— Én sem hurcolkodom még fel új irodámba — válaszolta Fehér.

— Pedig noszogátnak, sürgetnek, elvégre oda tartoznám. De nem tudom magamat rászáni, húzom-halogatom az átköltözést — tavaszig. — Tudja, itt zavartalanul dolgozhatom. Ezenfelül szeretem a déli oldalt, napfényt, világosságot, melyben ott nem lesz részem, mert ablakom északra nyílik. Pedig itt se jó. Sokszor oly nyomasztóan hat reám az egyedülvalóság; hogy felkelnék s mennék... Mintha elvesztettém volna kapcsolatomat az emberekkel, s elátkozottan, egy toronyban üldögélnék... Úgy-e, érti, hogy gondolom?

— Értem. Rossz lehet így élni.

— Szinte megkönnyebbülés számomra, mikor a munkaidő végével, belegázolok a gyárból kiömlő emberhőpölybe. Ezért tavaszra mégis rászánom magamat, hogy itt hagyom medvebarlangomat.

— Hol leszek én már akkor? — mondta Zorica.

— Miért, még semmit se tud?

— Semmit. De azért nem esem kétségbe, valahogy csak lesz. Csupán egyet szeretnék: itt maradni. Bár csak három éve lakom itt, nagyon megszoktam, megkedveltem Beogradot, nehezemre ésnék elmenni. Más-
hol: Tomiban érezném magamat.

Elhallgattak.

— Olyanok ezek a beszélgetések — jegyezte meg Fehér egyik nap — mintha pársoros naplóbejegyzést olvasnék fel. Mindig csak én vallok, én beszélek, maga azonban, Zorica, hallgat, legfeljebb egy-két szavával bólint, pedig szeretném hallani.

— Akkor ide kellene jönnie, de nem teszi.

— Restellem, magam se tudom, miért. Talán csalódnék, ha meglátna, azért.

— Így pedig, mintha tenger választana el bennünket:

Más alkalommal:

— Ezentúl csak tíznaponként hívjon fel — mondta Zorica — s olyankor összevont jelentést adjon.

Fehér megjegyezte:

— Mi ez, a vég kezdete?

— Még nem, csak további egyszerűsítés. — Nem adjuk mi magunkat olyan könnyen.

— Mégis, mit gondol: meddig maradnak?

— Még nincs döntés.

— Egyre jobban érzem feleslegességemet — vallotta egyik nap őszintén Fehér. — Szorosan vett munkám, ha nekifekszem, alig félhónapra futja. Én pedig nem tudok hazudni, mások módjára nyakig való

elfoglaltságot mímelni. — Kétségbeejtő számomra ez az állapot! — Úgy érzem többször, nincs jogom a létezésre. Mintha csak kiszivattyúzták volna körülöttem a levegőt: meg lehetne fulladni.

Ismét máskor:

— Még itt vagyok, rövidesen azonban mégis megyek — mondta Fehér. — Túl akarok végre rajta lenni. Azt hiszem jobb lesz, munkám is megszorodik. S ez a fő.

Hetekkel később:

— Maga az, Zorica? — Milyen különös a hangja. Talán bántja valami? Hol volt ily sokáig? Két alkalommal egy férfi vette a jelentést.

— Nem bánt semmi. Csak beteg voltam, s félig-meddig az vagyok most is. Nem tudok kikászálódni. Csak már kitavaszkodnék.

— Mi baja volt, Zorica?

— Influenza. Még mindig köhögök, néha lázas is vagyok. Elmennék valahová, de nem lehet. Állás után néztem. — Inkább most, mint később. — Talán sikerül mégis itt maradnom.

— Őszintén kívánám.

Március vége felé:

— Elsején már nem leszek itt — jelentette be Zorica. — Sikerült mégis Beográdban elhelyezkednem.

— Örülök, hogy így történt. Mintha csak összebeszéltünk volna. Elsején én sem leszek már itt, átköltözöm. Nem bírtam már tovább, túlegyedül voltam. S ott a munka is több lesz... És most mégis... Ezentúl hát nem fogunk egymással beszélgetni, még tíznaponként sem, még szélesebb lesz köztünk a tenger.

— Bizony, még szélesebb — válaszolta Zorica.

— Pedig csak rajtunk múlik, hogy hogy ne legyen az.

— Elsősorban magán.

— S hátha a találkozás nem hozná meg a várakozást?

— Nem szabad kishitűnek lenni.

— Nem lenne szabad...

— Sem emberi erőn felül igényesnek. Hogy együtt élhessünk, valamiről te kell mondanunk.

— Megkísérem.

— Meglátom.

— Akkor hát Isten veled, Zorica!

— A viszontlátásra!

Fehér letette a kagylót, s belerévedt a levegőbe.

Ezentúl hát nem fogja hallani a hangját, ami három esztendőn keresztül szinte napról-napra felcsendült a telefonban. Helyette egy érdes, idegen férfihang válaszol majd. Végighúzta kezét homlokán s elgondolkozott. Szép álmom volt. Talán nem is jó lenne valóságra váltani. Inkább hagyni, hogy belesemmisüljön violás emlékként az időbe. Vagy talán mégis? — Nem tudott reá válaszolni. Csak ült hallgatagon a tenger partján, s egyelőre nem látott sehohsem hajót, mellyel útra keljen a tulsó partra.